

Milí čtenáři Literky,
přátelé Památníku písemnictví na Moravě a literatury vůbec. Ještě než nepropadneme podzimním chmurám, kterým je pochopitelně nezbytné se preventivně ze všech sil bránit, nabízím Vám drobné sebezpytné zamyšlení. Většina z nás je písmenky, větami a řádky mírně řečeno poznamenána, přiznejme si to. Cožpak je normální kupovat si nový svazek jen proto, že je bibliofilii nebo že je skvěle graficky či tiskařsky vyveden, pátrat po každém novém vydání nejoblíbenější knížky? „Ryby“ Oty Pavla, přiznávám, vlastním dokonce i v němčině a polštině. Právě tahle knížka je jedním z mých léků na depresi, konečně její psaní, jak jistě většina z Vás ví, nejvíce pomohlo samotnému autorovi. U nás na Moravě začíná podzim burčákem. Nevymysleli to naši předci úplně hloupě, že nám nové víno zvedne náladu ještě neúplně, nerozvinuté, teprve překotně se probouzející. Francouzi, Španělé nebo Italové „šturm“ neznají a neuznávají, prostě proto, že v tuto dobu nosí na hlavách klobouky proti slunci a nikoli jako my proti přeháňkám a vlezlým mlhám. Nakolik právě víno souvisí s knihami, se pokouší odpovědět nejnovější výstava Památníku Víno a knihy. Klade spíše otázky, než odpovědi. Snad bude návštěvníky nutit k zamyšlení, proč se člověk pokouší odne paměti kultivovat révu a jak réva a její plody naopak kultivují člověka. Jak víno povznáší k tvořivosti. Proč je nápojem bohů, Kristovou krví? Možná některou z odpovědí už prozradí host říjnového StřeDění Kristián Chalupa. Jako kulisák, novinář a tiskový „mluvka“ se autor pěti povídkových sbírek a osobitý komentátor aktuálního dění ostatně nikdy netajil svou láskou k dobrému vínu...
Příjemné čtení následujících řádků a na shledání v Rajhradě se těší spolu s kolegy Libor Kalina

NA DOSAH

Pod vyschlými slovy
hlína se prolamuje

Muž který postříhal révu
odpočívá v sladkohořké lebedě

V písečných snách kráčí
k plochému kameni
Mrtví pamětníci ho převracejí
nejistýma rukama
hledající pod ním vlhké stonožky
a temná studená místa

Zdena Záborská
Kytice z ještěrek

3 otázky pro Kristiána Chalupu

Co nečtete a proč?

Nedávno jsem do schránky dostal jakýsi dvoulist s nadpisem Haló noviny. Byl to předvolební leták Komunistické strany Čech a Moravy. Stačil jsem ještě zahlédnout nadpis S lidmi a pro lidi nebo tak nějak a hned jsem tiskovinu ozdobenou třešničkami zahodil do popelnice. Takovéto a podobné hlouposti zásadně nečtu, protože jsem to, co tyto noviny propagují, bohužel osobně prožil.

Čtete vůbec něco?

V dětství, v mládí, ale i v pokročilejším věku jsem býval a dosud jsem náruživý čtenář. Měl jsem třeba období, kdy jsem četl Eduarda Štorcha, později zase E. M. Remarqua nebo Liona Feuchtwangera. Také jsem se seznámil s některými knihami velkého ruského spisovatele Alexandra Solženicyna. Nejvíce na mne zapůsobil jeho román Rakovina. V poslední době čtu hlavně literaturu faktu, nyní konkrétně knihu Ludka Navary a Mirka Kasáčka A přece budu blízko, která pojednává o komunisty popravených duchovních Janu Bulovi a Václavu Drbolovi. Vždy jsem ale četl také denní tisk a různé časopisy.

Vaše knihy, respektive jejich tituly, prozrazují jistou posedlost pro předponu pod-. Kde se vzala?

Předpona pod- u mé první knížky Hostina kulisáků a jiné podhostiny měla vyjádřit můj pozitivní vztah k téměř sedmi létům stráveným mezi kulisáky v Mahence. Trávili jsme s kolegy kulisáky hodně času v šatně, například během představení, kde se příliš neměnila scéna. „Hostinami“ či „podhostinami“ jsem nemyslel nějakou konzumaci potravin, ale spíše posezení s výměnou názorů, kterého se účastnili lidé z nejrůznějších vrstev, včetně vysokoškoláků, kteří nebyli zrovna tehdejšímu režimu vhod. Byla to neuvěřitelně pestrá společnost. Předponu pod- jsem použil v názvu čtyř z celkem šesti knih, které jsem doposud napsal. V případě výboru z povídek Ministři, kulisáci a podkomouši mne ovlivnil můj otec, který pro „normalizační“ komunisty 70. a 80. let často používal tento termín. U mé nejnovější knížky Osobnosti, lidé a podlidé jsem chtěl vyjádřit svůj vztah k přibližně šedesáti lidem, s nimiž jsem nějakým způsobem přišel do kontaktu. Většinou jde samozřejmě o kladné osobnosti, ale je tam i několik „podlidí“, například Hitler. Předpona pod- v názvech mých knih představuje jakousi kontinuitu v mé tvorbě a má i trochu reklamní význam.

PhDr. Kristián Chalupa vystudoval psychologii na Masarykově univerzitě. Před rokem 1989 se živil převážně manuální prací, řadu let byl kulisákem a pracovníkem propagace v divadle. Dvanáct let byl novinářem, čtrnáct tiskovým mluvčím Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže. Má rád svou ženu, cestování, historii, divadlo, politiku a dobré víno. V poslední době píše převážně povídky, zejména o tom, co má rád. Dosud vydal knihy: Hostina kulisáků a jiné podhostiny (2002), V zahraničí a v podhraničí (2005), Martin Pecina bez příkras (2009), Ministři, kulisáci a podkomouši (2012), Jiří Hotový jede do světa (2014) a Osobnosti, lidé a podlidé (2015).

Genius loci – Loucký klášter

Premonstrátský klášter v Louce u Znojma byl založen 25. října 1190 českým zemským úředním knížetem Konrádem Otou pod řeholí sv. Augustina a řádem premonstrátským. Mezi příznivce louckých mnichů patřili panovníci z rodu Lucemburků. Markrabě Jošt dokonce roku 1380 udělil klášteru právo čepovat víno, čímž vstoupil do sporu s městem Znojmem, které jeho rozhodnutím přišlo o své výsadní právo. V polovině 16. století se podařilo opatu Freytagovi sestavit nový urbář a katastr klášterních vsí, vymoci zabrané statky, splatit dluhy, urovnat klášterní archiv a postavit novou klášterní knihovnu. Založil také tradici pěstování okurek, které se z farních zahrad rozšířilo po celém Znojemsku. Barokní přestavby slibovaly další rozkvět. Kdyby byly dokončeny, zařadily by premonstrátský areál v Louce mezi největší evropské kláštery. Avšak 29. července 1784 byl klášter nařízením císaře Josefa II. zrušen. Knihovna, která měla 10.536 svazků, byla rozdělena a rozprodána (do premonstrátských klášterů na Strahově, v Nové Říši, do univerzitních knihoven v Olomouci, Vídni apod.), z části roztroušena. Poté klášter 200 let sloužil, jak bylo právě potřeba, za první světové války jako vojenský špitál. Kasárna v něm pak zůstala až do roku 1990. Nakonec dostal notně zanedbaný objekt v roce 1994 Okresní úřad ve Znojmě. V současné době část klášterních sklepů využívá firma Znovín Znojmo, provozuje zde prodejnu vín a podporuje pořádání různých společenských akcí. Za návštěvu stojí také místní malé muzeum vinařství. (hv)

O muzejní knihovně

Nedílnou součástí Památníku písemnictví na Moravě představuje Knihovna Muzea Brněnska, která se zaměřuje na uchovávání literatury, vážící se k profilaci svých šesti poboček. Její fond je tedy velmi rozmanitý. Vedle pracovníků mateřského muzea tyto fondy využívají i běžní čtenáři a zájemci o historii. Vedle odborných knih a beletrie v nich mají své místo také periodika, konkrétně 625 titulů. Některé z nich se podařilo získat v kompletní podobě. Zajímavou část tvoří soubor periodik, vztahující se k zásadním událostem našich dějin v období 20. století. Čtenáři a badatelé mají možnost dozvědět se či připomenout si, jak zachytila tištěná média obě světové války, nástup komunismu, invazi vojsk Varšavské smlouvy do Československa nebo sametovou revoluci. Mnozí si některé z těchto událostí sami prožili, jiní je znají už jen z vyprávění. Začte-li se člověk do stránek dobového tisku, ujasní si souvislosti a okolnosti, které ovlivnily společenský i politický vývoj. Může získat i zcela nový pohled na konkrétní období. Tituly, které lze v Knihovně Muzea Brněnska studovat, zájemci naleznou v elektronickém katalogu, umístěném na webových stránkách s adresou muzeumbrennska.cz nebo lze kontaktovat přímo knihovnu. (eh)

Pozvání do beneditinského kláštera v Rajhradě

Není jednoduché odpovědět na otázku: „Co vlastně Památník nabízí návštěvníkům?“ Každého může zaujmout něco jiného.

Jan Blažej Santini Aichl vtisknul rajhradskému klášteru nezpochybnitelné kouzlo. V rámci komentované prohlídky projdou návštěvníci křížovou chodbou, jež obklopuje rajskou zahradu s více než stoletou lípou. Po zhlédnutí kapitulní kaple a výstavy shrnující historii kláštera i řádu vstoupí do sálu historické benediktinské knihovny uchovávající 65 000 svazků včetně vzácných rukopisů a prvotisků. Jim je vyhrazena zvláštní trezorová místnost v prvním patře, do níž je možno nahlédnout skleněnou stěnou. Sál historické knihovny obklopují dubové police z počátku 19. století, unikátní glóbus a tzv. světové hodiny, které ukazovaly pro společné motlitby čas ve dvanácti světových metropolích. Celý strop je vyzdoben barokní freskou s postavami benediktinských světců.

Budovy konventu ukrývají dvě stálé expozice, ta v přízemí zachycuje tvorbu osobností literárního života Moravy v 19. a 20. století, k literárním dějinám 9. až 17. století je nutné vystoupat do patra po prostorném starobylém schodišti. Zde se lze zaposlouchat do staroslověnštiny, která, podobně jako hlaholice, předchůdkyně azbuky, je úzce spjata s Velkou Moravou. Za třetí z dlouhodobých expozic lze považovat pracovnu básníka Josefa Suchého (1923 – 2003), přenesenou do Památníku z Brna-Maloměřic v roce 2013. Ve zrekonstruované prelatuře našly své umístění doklady o stavebně historickém vývoji kláštera, reflexe klášterního bylinkářství a také rekonstrukce středověkého skriptoria s multimediální prezentací vzniku pergamenové stránky rukopisného kodexu.

Aktuálně nabídku doplňují krátkodobé výstavy, do poloviny října zde lze prožít Dobrodružství abecedy, také název Víno a knihy slibuje nevěsední nahlédnutí do historie i současnosti tištěných stránek. (lvk)

Poděkování Josefu Kněžkovi za Salon

Prvorepubliková společenská revue Salon (1922 – 1943) a obdobně laděný časopis Měsíc (v protektorátní variantě Der Monat) vycházely v Brně zásluhou redaktora, organizátora kulturního dění a vydavatele Bohuslava Kiliána. Strýc Bohumila Hrabala, rovněž vystudovaný právník, se paragrafům aktivně nevěnoval, podobně jako synovec. Tvořil však výtvarně i obsahově zajímavá periodika, přinášející přehled událostí z oblasti literatury, divadla, filmu, výtvarného umění, architektury, designu nebo módy, reklamní texty se týkaly také cestování nebo automobilismu. K poznání a studiu společenského života období tzv. první republiky je Salon či Měsíc bezmála ideálním zdrojem. Také proto se Památník písemnictví na Moravě snaží získat do svých sbírek tyto vzácné dobové dokumenty. Nejnovějším přírůstkem do kolekce časopisů v péči odborných knihovníků a historiků literatury se stal celý VII. ročník (1928 – 12 čísel) revue Salon. Vyzánaný a ve výborném stavu jej věnoval v minulých dnech do sbírek Památníku Josef Kněz z Brna. (lík)

Víno, knihy a věci okolo nich

Nejnovější výstava Víno a knihy v Památníku písemnictví na Moravě nese podtitul „Věda, právo, krásná literatura, umění. Réva vinná ze všech psaných stran.“ Zahájila ji hojně navštívená vernisáž, obohacená živým folklórem. Písně o víně v doprovodu cimbálu si s chutí zazpívala většina přítomných. Spjatost knih s révou dokládají nejen vinařský a tiskařský lis, ale také vystavená kolekce ex-libris s vinnými náměty. Své obdivovatele jistě nalezne vzácná kolekce historických vývrtek, nechybí pijácká středověká souprava brněnských pohárů, soška sv. Urbana, patrona vinařů, historický vinařský nůž, nápojové sklo, porcelán, košťýře, bečky, soudky... Prezentované knihy dokumentují historii právních norem, spjatých s pěstováním, ochranou vinohradů i obchodováním s vínem, návštěvník může nahlédnout do dobových i nových tisků radících vinohradníkům a sklepmistrům, nechybí ani vinařské příručky, kuchařky, bedekry. Pomyslný vrchol vinařské kultury zastupují verše, citáty a lidové či zlidovělé texty o víně a pravdě, kterou nám nápoj bohů odpradávná pomáhá objevovat. (lík)

Nejbližší akce

Památníku písemnictví na Moravě

12. října 2016, 17 hod. SředeDění – PhDr. Kristián Chalupa. V rámci pravidelného cyklu přednášek a autorských čtení se tentokrát návštěvníci setkají s tvorbou osobitého novináře, spisovatele a divadelníka.

25. října 2016, 15 hod. Skrytá paměť Moravy – slavnostní vyhlášení XI. ročníku literární soutěže pro mladé autory. Setkání pořadatelů, organizátorů a mladých tvůrců, spojené s autorským čtením laureátů u příležitosti výročí vzniku ČSR.

7. června – 2. října PRODLOUŽENO! K celosti – malby a grafiky Ladislava Laštůvky (1951–2012) Celoživotní tvorba malíře a grafika Ladislava Laštůvky. V jeho dílech nacházíme řadu vazeb na literární prostředí. Některé grafické listy inspirovala poezie Jana Skácela, Josefa Palivce, jiné ilustrují verše italského básníka a spisovatele Gabriela D’Annunzia či Zdeňka Volfa.

31. března – 20. listopadu PRODLOUŽENO! Dobrodružství abecedy. Historie abecedy od počátku po současnost. Abeceda hravá a inspirující. Interaktivní výstava pro začínající i pokročilé čtenáře, k níž je připraven bohatý doprovodný program pro jednotlivce i školní kolektivy.

24. září 2016 – 26. února 2017 Víno a knihy. Věda, právo, krásná literatura, umění. Réva vinná ze všech psaných stran. Výstava představuje sepětí knih s révou, nejkulturnější z rostlin, jejíž druhy a odrůdy lidé pěstují ještě déle než svá písma.

Z návštěvní knihy PPM

Moc se mi to tady líbilo, nejlepší bylo rukavicí prolistovat staré knihy.

(Jan Šmýd, 11 let)

Výstava Knihy doby Karla IV. je skvělá. Připomíná umění a vzdělanost našich předků, je to odkaz i pro dnešní i budoucí generace. Děkuji.

P. S. Proboštská berla něco kouzelného; krásné, citlivé umění.

M. J., Hranice na Moravě

Oceňuji množství práce na areálu kláštera a zahrad. Výstavy jsou vždy překrásné a naplní přání výtvarné i duševní atd.

Děkuji. A. Máchová

Další krásná výstava ve zdejším klášteře. Nevynecháme žádnou příležitost a vždy se přijdeme podívat.

Lilie byly také moc pěkné.

Děkujeme, Jančíkovi, Rajhrad

Velice „hutná“ expozice, kdyby to chtěl člověk vše podrobně vstřebat, potřeboval by na to týden!

Děkujeme. V.Z. a J.K.

Je to tu krásne. Moderným spôsobom urobenej výstavy a nádherná knižnica. Veľmi som si to užila a mnoho nového sa dozvedela. Prajem nech sa podarí zohnať prostriedky na zostávajúcu obnovu celého kláštora.

Mirka Ondeková, Šaľa

Hledáme

Do sbírky Památníku písemnictví na Moravě hledáme kulturně politický měsíčník **Červený květ**, který vycházel v letech 1956 – 1969 v Ostravě. Scházejí nám ročníky 1956, 1963–1969.

List pro literární politiku **Index**, byl založen v Brně roku 1929. Nepřetržitě vycházel do června roku 1939. Obnoven pak byl v letech 1968–1969. Hledáme tato čísla: roč. 1933–9,10; roč. 1934–12; roč. 1935–1939 – všechna; roč. 1968–7; roč. 1969–7,10.

Společenská revue **Salon** vycházela jako měsíčník v letech 1922–43. Hledáme roč. 1–5; roč. 6 – č. 1–11; roč. 8 – č. 5–6, 11; roč. 9 – č. 5, 6, 10–12; roč. 10 – č. 2, 3, 7, 11, 12; roč. 11–22.

Rovněž pátráme po dokumentech (korespondence, vzpomínky, fotografie, osobní předměty) spjatých s básníkem **Josefem Kainarem**.

Knihovnu Muzea Brněnska a sbírku Památníku písemnictví na Moravě, vedenou v Centrální evidenci MK ČR (CES ev. č. PPM/006-05-31/3500006) obohatíme o raritní a autory signované tisky, literární dokumenty, fotografie, ex-libris, knižní ilustrace, rukopisy a korespondenci autorů spjatých s Moravou.